

Képviselőválasztások a régi Pesten

Budapest minden kerületében a szabadelvű párt győz

1875 július elsején volt Budapesten a képviselőválasztás. Az összes megválasztott képviselők szabadelvűpárti programmal nyerték el mandátumukat. A közjogi ellenzék csak a második kerületben állított jelöltet és pedig Liphay Béla báró személyében, aki azonban kisebbségben maradt. A legérdekesebb választás volt a Terézvárosban, ahol a szabadelvű pártnak két korifeusa, névszerint Horn Ede kereskedelmi államtitkár és Falk Miksa, a Pester Lloyd népszerű szerkesztője álltak egymással szemben. Javában folyt a szavazás, amikor a választási elnök bejelentette Falk Miksa visszalépését, így Horn Edét jelentették ki megválasztott képviselőnek. Csak rövid ideig volt a mandátum birtokosa, mert nemsokára meghalt és utóda Schwarcz Gyula, a kiváló tudós lett. A budai I. kerületben Pauler Tivadar igazságügyminisztert, a II-ban Házman Ferencet választották meg. Egyhangú mandátumhoz jutottak Deák Ferenc a Belvárosban, Wahrmann Mór a Lipótvárosban és Jókai a Józsefvárosban. A Ferencvárosban Csernátó Lajos 42 szavazattal győzött Tavaszy Endre ellen. Deák Ferencnek 1876-ban bekövetkezett halála után Horváth Mihály püspök és történetíró lett a Belváros követe. Miután a szabadelvű párt a parlamenti többséget megszerezte, Tisza Kálmán lett Magyarország miniszterelnöke.

Tisza Kálmán 1878-as választása

Befejezik a parlamenti kormányzat fennállása óta tartott negyedik országgyűlést. 1878 június 29-én búcsúzik a képviselőház tagjaitól Ghyecz Kálmán elnök és beszámol az országgyűlés tevékenységéről. Főbb alkotásai voltak ennek az országgyűlésnek a büntetőtörvénykönyv, a váltótörvény, közigazgatási bizottság törvénye, közegészségügy rendezése, gyvámsági és gondnoksági ügyek rendezése. Az országgyűlést a király június 30-án rekesztette be trónbeszéddel a budai palotában. A választási hadjárat azonban már előzően, még az országgyűlés működése alatt kezdődött. Így május 29-én az akkor már ellenzéki Pesti Napló »A kormány korteskedése megkezdődött« című cikkében foglalkozik a választási előkészületekkel. Megállapítja, hogy Tisza Kálmánnak, mint a mult választásoknál, most is az a főtörvénye, hogy a Deák-párti elemek kitűrésével magának személyes pártot biztosítson, mely vakon engedelmeskedik parancsainak. Majd ezt írja: »De a kortespolitika még tovább megy. Mint értesülünk, a kormány a fővárosban összeírja minden kerületben az állami és városi hivatalnokokat, sőt a tanárokat és tanítókat is, hogy szavazataikat felügyelet alá vegye és ellenőrzés alatt tartsa. Ezt soha egyetlen Deák-párti kormány sem eselekedte. A szabadelvű pártnak és a Tisza-kormányának volt fenntartva, hogy behozza Magyarországon a hivatalos kandidatúrákat és hivatalos választásokat. De ezt sem teszi nyíltan, mint tette Fourton, hanem teszi alattomos erőszakkal, mint Tiszához illik.«

Július 4-én megjelent a király kézírata, amely az 1878/81. évi országgyűlést Mindszent hava 17-ik napjára hívja össze. Horváth Mihály képviselő a belvárosi választókhoz intézett búcsúlevelében kijelenti, hogy a nyilvános politikai pályáról végleg visszalép. Megalakul a főváros közjogi ellenzéke a Hungária-szállóban. Az alakuló értekezleten Irányi Dániel elnököl. Az ellenzék első zászlóhontása a Józsefvárosban volt, ahol Szilágyi Dezsőt jelölték. A központi választmány megállapította a fővárosi választók számát és a választás napját augusztus 5-re tűzte ki. A választók száma a következő volt: I. kerület 1876, II. 1650, III. 1151, IV. 1816, V. 1389, VI. 1822, VII. 2061, VIII. 2553 és IX. 1515.

Agitáció Deák selyemzászlójával

Megindult a korteskedés a fővárosban, de a polgárság feltűnő közönyt tanusított és a választási gyűléseken gyér számban jelent meg. A Belvárosban az ellenzék Deák örökébe Királyi Pált jelölte, aki a Vigadóban mondta el programbeszédét. A gyűlésen kibontották azt a selyemzászlót, mely Deák Ferenc megválasztásakor lobogott a Belvárosban. E zászlóra célzott Ney Ferenc, aki Királyit terembelésékor üdvözölte és beszédét a következő epigramával fejezte be:

»Deák Ferencé volt e zászló,
Reá ő fényt hozott,
Ha rátekintünk, él előttünk
A nagy, dicső halott.
De a mienk is volt e zászló,
Szívhez kötött szívet;
Kössön szívünkhöz és ügyünkhöz
Legyen mienk s tied.«

Pulszky Ferenc kirohanása Tisza Kálmán és Jókai ellen

A legélénkebb választási mozgalom ezúttal a Józsefvárosban volt, ahol a kormánypártivá lett Jókaival szemben Szilágyi Dezső lépett fel ellenzéki programmal. Politikai szempontból is kétség-

telenül ez volt a legérdekesebb választás, amelyet erős újság- és plakátharc előzött meg. Szilágyi Dezső egyre népszerűbb lett, nemcsak a Józsefvárosban, hanem az egész országban is. A Szilágyi-párt egyik ülésén felszólalt Pulszky Ferenc, aki már három évvel ezelőtt visszalépett a politikától és kizárólag a tudománynak és művészetnek élt. Megjelenése nagy meglepetést keltett. Leléptem — úgymond — a politika teréről, de ily válságos pillanatban, aminő a mostani, midőn a monarchiát egészen új irányban látjuk haladni, midőn a dualizmus alapjaiban van megtámadva, és a magyar nemzetiség a legnagyobb veszélyben forog, midőn délszláv politikát kezdünk folytatni és nemzetünk jövőjét látjuk a mérlegbe vetve és a haza veszedelemben forog, az invalidus sem maradhat nyughelyén. Erősen bírálta azután a kormány politikáját s a következőket mondta:

A miniszternek más észjárásuk van, mint a közönséges embereknek. Amint megkapják a kinevezésüket, azonnal magasabb lényeknek érzik magukat. Azt hiszik, hogy tanácsra többé nem szorulnak, elzárkóznak az okos emberek elől, és csak azokkal közlik terveiket, akik tanácsot adni vagy nem tudnak, vagy nem mernek: tulajdon hivatalnokokkal. Elitéli a kormány pénzügyi politikáját és Bosznia okkupációját. Mondhatom, hogy a mohácsi ütközet óta nem volt oly fontos és válságos pillanat Magyarországon, mint a jelenlegi, mely egész századra megnyitja a bonyodalmak és zavarok tág terét. Ama napon, melyen a Szávát átléptük, megnyitottuk Jánus kapuját. Ki tudja, unokáink fogják-e látni, mikor fogják azt bezárni? És lesz-e még magyar nemzet, mikor a béke végre bekövetkezik? Végül Szilágyiról beszélt Pulszky és így nyilatkozott: »Nem azért jöttem ide, mert Szilágyinak jó barátja vagyok, hiszen Jókainak is jóbarátja vagyok, még pedig régebben, mint Szilágyié. Emlékezem még, midőn 1848-ban először találkoztam vele a Kristóf téren, egy sereg fiatalemberrel, Petőfivel, Vasváryval, kik szemrehányást tettek nekem, mint Kossuth, Deák, Széchenyi, Klauzál meghitt barátjának, hogy miként mertünk mi a reakció terére állni és a pecsovics protonotariust, Ghyeczyt, az igazságügyminisztériumban államtitkárnak kinevezni. Fel kellett állnom az emelvényre, melyet éppen akkor készítettek és védelmezni kellett Ghyeczyt és a minisztériumot. Azután elvált pályánk. Jókai elment honvédnek, én Bécsbe államtitkárnak, és innen kétszeres halálítélet után a száműzetésbe. Midőn visszajöttem, legnagyobb csodálkozásomra Jókait Ghyeczy zászlaja alatt találtam. (Élénk derűltség.) De Jókai poéta- és regényíró és zászlaja sokszor változtatta színét. Ez nagyon előnyös a regényíróra nézve, mert szükséges, hogy amit leír, azt maga teljesen átérezze, szükséges, hogy izellette legyen az opozíció keserveit és dicsőségét és a kormány édességét és gyümölcseit. Én nem is kételkedem, hogy regényei e tapasztalatok után mind jobbak és jobbak lesznek. De ami előnyre szolgál a regényírónak, nem mindig előnyös a politikusra nézve, és nem hiszem, hogy Jókai, ki a politikában csak Tisza fejével tud gondolkodni, ily kényes és válságos helyzetben, minő a mostani, midőn a magyar nemzetiség léte is veszélyeztetve van, midőn egy új hafarörvidéket teremtünk és új granicsár generálisokat nevelünk Boszniában, az országházban a helyzetnek megfelelő férfiú volna. Oda erősebb alkotású férfiak kellene, kiknek egyenes hátgerincük van, mely oly könnyen meg nem hajlik. Ezért ajánlom én Szilágyi Dezsőt a Józsefváros választóinak. Pulszky erős bírálatával másnap élénken foglalkozott a sajtó.

Zichy Antal dicséri Jókait

Jókai Mór ugyanaznap a Beleznay-kertben mondta el programbeszédét. A gyűlés első szó-

MESTERSÉGES KLÍMA!

A fűtés, nedvességszabályozás, hűtés és szellőztetés modern problémái

TÖRÖK ELEMÉR:

A LEVEGŐ SZABÁLYOZÁSA

242 oldal, 62 ábra.

Ara fűzve 8 — P. kötve 10.— P

ATHENAEUM KIADÁS

noka Zichy Antal volt. Jókait dicsérni — úgymond — magyar közönség előtt igen hálás feladat. Irodalmi és politikai érdemei, hazafias multja az egész nemzet, sőt az egész világ által ismervé van. Ő nemcsak a mostani alkotmányos küzdelemben ismerte becsülni Jókait, hanem már a 48-as években, amikor két felé állt meg bátor és férfias kitartással, szintúgy megálljt kiáltva a zsarnoki hatalomnak, mint a nép túlzásainak. Azután Jókai Mór mondta el programbeszédét, amelyet végighallgatott az akkor itt Magyarországon tartózkodott Tissot Viktor francia író, az »Utazás a milliárdok hazájában« híres szerzője, aki Magyarország tanulmányozására jött el hozzánk és Jókai vendége is volt. Tissot tudvalevően később nem igen szépen, még kevésbé tárgyilagosan foglalkozott hazánkkal írásaiiban.

Kortesnóta Jókai ellen

A választási harc egyre erőteljesebb lett a Józsefvárosban Szilágyi és Jókai között. Röpcédulának és az ellenzéki lapok útján terjesztették a Szilágyi Pál kortesdalának szövegét, melyet a Kossuth-nóta dallamára énekeltek. Szól pedig a kortesnóta a következőkép:

Józsefváros, Józsefváros,
Középucád hej de sáros.
Még sárosabb a dárda,
Odaaló a Jókai. Éljen Szilágyi.

Nem kell nekünk elvtagadó,
Tisza Kálmán talpát nyaló,
Szilágyi lesz a követünk,
Mivel vele egy az elvünk: Éljen a haza.

A Szilágyi jó hazafi,
Rang, hivatal nem kell neki,
Nem mameluk, mint Jókai,
Tud a maga lábán járni. Éljen Szilágyi.

A főváros képviselőjelöltjei 1878-ban

Az 1878-as választás képviselőjelöltjei a következők voltak: Az I. kerületben Pauler Tivadar szabadelvű párti, II. ker. Házman Ferenc hivatalos szabadelvű és Kerntler Ferenc nem hivatalos szabadelvű, III. ker. Ivánka Imre szabadelvű és Polónyi Géza függetlenségi, IV. ker. Királyi Pál ellenzéki, Irányi Dániel függetlenségi és Havas Ignác szabadelvű, V. ker. Wahrmann Mór szabadelvű, VI. ker. Podmaniczky Frigyes báró szabadelvű, Radocza János szabadelvű és Helfy Ignác függetlenségi, VII. ker. Hoffmann Pál pártonkívüli és Füzesséry Géza függetlenségi, VIII. ker. Jókai Mór szabadelvű és Szilágyi Dezső egyesült ellenzéki, IX. ker. Wodianer Béla szabadelvű, Steiger Gyula szabadelvű és Thaly Kálmán függetlenségi. Már csak néhány nap választja el a főváros polgárságát a képviselőválasztástól. Az ellenzéki lapok kormánypárti pressziókról írnak, és erősen támadják ezért Tiszáékat, kiknek felelősségrevonását követelik a legközelebb összeülő képviselőháztól. A kormánypárti erőszak több példáját hozzák a lapok, így a Pesti Napló megállapítja, hogy a belvárosi kormánypárt a kerületben lakó összes tisztviselőkhöz levelezőlapon felhívást intézett, melyben őket »azon reményben«, hogy a szabadelvű párthoz tartoznak és a kormánypárt jelöltjére szavaznak, felszólítja választási igazolványuk kiváltására. A tisztviselők — írja a Pesti Napló — bizonyára tudni fogják, hogy ők az állam szolgálói és nem a változó kormányoké.

A választások eredménye

1878 augusztus 5-én volt a fővárosban a választás. Tisza Kálmán miniszterelnök debreceni bukása mély hatást keltett a főváros kormánypárti köreire és megerősítette az ellenzék pozícióját. Ennek a bukásnak tulajdonították a józsefvárosi választás eredményét is. Elkeseredett harc után Szilágyi Dezső győzött. A leadott 1301 szavazatból Szilágyi Dezső 685 szavazatot kapott, Jókai Mór 616 szavazatával szemben. Tisza Kálmán debreceni bukása a belvárosi választásra is hatással volt. A kormánypárti apparátus teljes erővel Havas Ignác szabadelvű hivatalos jelölt, Deák Ferenc egykori bizalmasa mellé állott, de hiábavalónak bizonyult minden erőlködése, mert a leadott 751 szavazatból Királyi Pálra 366, Havas Ignácra 358 és Irányi Dániel függetlenségi jelöltre 27 szavazatot esett. Miután abszolút többsége egyiknek sem volt, pótválasztásra került a sor Királyi és Havas között. A pótválasztáson Királyi Pált 70 szótöbbséggel választották meg. A többi kerületek választása már simább volt. Az I. kerületben Pauler Tivadart egyhangúlag választották meg, a II. kerületben Kerntler Ferenc nemhivatalos szabadelvűpárti jelöltet Házman Ferencel szemben, a III. kerületben Ivánka Imre szabadelvűt Polónyi Gézával szemben, aki összesen 60 szavazatot kapott, az V. kerületben egyhangúlag Wahrmann Mór szabadelvűt, a VI. kerületben báró Podmaniczky Frigyes 463 szavazattal szabadelvűpárti programmal, az ugyancsak szabadelvű Radocza János 218, a függetlenségi Helfy Ignác 238 szavazatot kapott, a VII. kerületben Hoffmann Pál egyetemi tanárt pártonkívüli programmal a függetlenségi Füzesséry Géza ügyvéddel szemben, a IX. és X. kerületben Thaly Kálmán függetlenségi választották meg pótválasztáson 518 szavazattal Steiger Gyula kormánypártival szemben, aki 373 szavazatot kapott.

(Folytatjuk.)